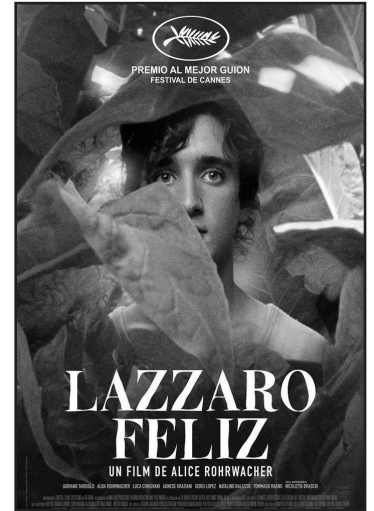

Carrer Portal Nou, 7 - GIRONA
Tel. 972 22 50 44
www.cinematruffaut.com
a.e: info@cinematruffaut.com

MEMBRE DE LA XARXA

Itàlia, 2018

Direcció: Alice Rohrwacher

Intèrprets: Alba Rohrwacher, Adriano Tardiolo, Agnese Graziani, Luca Chikovani

Durada: 125 min.

Gènere: drama

Idioma: italià

Data d'estrena: 28/12/18

Una faula humanista i lluminosa: un miracle

El nom del protagonista de "Lazzaro felice" invoca clarament el personatge evangèlic que experimenta en el seu cos el miracle de la resurrecció. El cas és que l'existència d'aquesta pel·lícula lluminosa de la italiana Alice Rohrwacher és una mena de miracle, que va ser revelat en la darrera edició del festival de Canes i que és renovat amb cada projecció. Ho és a partir del fet que, assumint sense complexos el seu caràcter "naïf" i demanant a l'espectador una mirada innocent, s'atreveix a declarar que la bondat humana existeix o que, en tot cas, és una possibilitat que sempre pot venir i així "ressuscitar". La bondat s'hi encarna en aquest Lazzaro feliç (i potser també podríem dir-ne que una mica "feliu") que, interpretat pel jove actor Adriano Tardiolo amb els seus meravellosos ulls foscos, ressuscita/transita d'un món rural amb un sistema feudal intemporal a un món urbà contemporani on part de la seva població ha de sobreviure en la marginalitat. També és un miracle que aquesta faula sigui capaç d'heretar part de la millor tradició del cinema italià en la seva diversitat: des de la sensibilitat popular dels germans Taviani o la dignitat dels pagesos explotats d'Ermanno Olmi (pensant sobretot en "L'arbero degli zoccoli") fins als innocents de diferent mena, relacionada amb la seva significació política, que habiten en part de la filmografia de Vittorio de Sica, Federico Fellini i Pier Paolo Pasolini, sense oblidar que també recull la picaresca de la comèdia social d'arrel neorealista. El miracle és que Alice Rohrwacher no ho fa de manera simplement mimètica. Tot flueix amb la naturalitat de la filiació profunda que sap nodrir-se d'uns referents per aportar alguna cosa nova, viva i enriquidora des d'una mirada personal i contemporània. Tanmateix, no és un miracle que hagi aparegut "Lazzaro felice" tenint presents els dos llargmetratges anteriors ("Corpo celeste" i, sobretot, "Le meraviglie") d'Alice Rohrwacher, nascuda l'any 1981 a la població toscana de Fiesole i, abans d'estudiar Literatura i

Filosofia a la Universitat de Torí, crecudada a Castel Giorgio, localitat de la Umbria (de la qual és originària la mare, Annalisa Giuletti, mentre que el pare, Rienhard Rohrwacher, és alemany) on la família va viure de l'apicultura. En tot cas, La sensibilitat, la poètica, el misteri d'aquestes dues pel·lícules precedents anunciaven el miracle. Presentada l'any 2011 a la Quinzena de Realitzadors del festival de Canes, "Corpo celeste" narra l'experiència d'una adolescent a la qual, després de viure uns anys a Suïssa, li costa adaptar-se a un poble del sud d'Itàlia. La directora italiana explora en el sentiment d'estrangeria mentre que, com ha dit ella mateixa, va sentir-se estranya davant d'un personatge que es refugia en el catolicisme heterodox d'un capellà marginal dins de la mateixa Església. Si Rohrwacher és aliena a la protagonista de "Corpo celeste", en relació amb la seva vivència religiosa, "Le meraviglie" (reconeguda amb el prestigiós Grand Prix del Festival de Canes, l'any 2014, i estrenada a l'estat espanyol amb el títol "El país de las maravillas") convida a pensar que hi poga d'elements autobiogràfics. No deu ser per res que el film presenti una família "neorural" que elabora mel artesanalment intentant viure al marge de la societat de consum: formada per un pare esquerp d'origen alemany, una mare etèria (interpretada per Alba Rohrwacher, germana d'Alice) quatre filles i una seva tia, germana del pare, aquesta família adopta un nen conflictiu amb el qual la cineasta apunta encara més una sensibilitat pels marginats o els que tenen un peu fora de camí. Hi ha una focalització en la germana gran, de nou una adolescent: el seu nom és Gelsomina, com el cèlebre personatge que Giuletta Masina interpreta a "La Strada" tot i que no comparteixen la mateixa innocència. La Gelsomina de Fellini (amb una bondat semblant a la del "Lazzaro felice") és una dona que no ha crescut mentalment, mentre que la de Rohrwacher, seriosa i callada, apunta una maduresa

que fa que la seva tia la consideri la cap de família. Però, potser com Alice Rohrwacher de nena, fantasieja i és sensible a la il·lusió, de manera que resta fascinada per la presentadora d'un programa televisiu (encarnada per la enlluernadora Monica Bellucci) que convida a concursar-hi a aquells que, elaborant productes artesanals i aportant-hi les seves tradicions, representen suposadament la persistència d'unes formes de vida "autèntiques": aquella manera, ho coneixem, amb la qual el món rural és reduït al "pintoresquisme" o a una mena d'exotisme que fa gràcia. Amb un realisme obert al meravellós, amb una delicadesa poètica en la manera de filmar els cossos i la seva gestualitat, amb el seu gust pels secrets i les ombres, "Le meraviglie" és un film suggestiu, sorprenent i joiosament desconcertant que, havent consagrat la seva autora com un dels nous valors del cinema europeu, conté llavors, traces i, de fet, l'estil que duen a "Lazzaro felice". Aquesta també comença en un món rural sense que s'hi identifiqui el lloc (va rodar-se en una zona de la Llombardia sense la voluntat d'idealitzar el paisatge del camp, tot i l'esplèndida fotografia de la francesa Hélène Louvart, que ha participat en els tres llargmetratges de Rohrwacher i que, des de fa anys, també col·labora amb Marc Recha) i el temps. En la seva atemporalitat, mostra una mena de món anacrònic en què un grup de famílies treballen en un règim d'esclavatge, a la manera feudal, per una marquesa sense escrúpols interpretada per una Nicoletta Braschi lluny del candor exprimit pel seu marit, Roberto Benigni. Allà hi és Lazzaro, que, mentre fa una estranya amistat amb l'estúpid fill de la marquesa, està disposat a servir a tothom, com si alguna cosa el dugués, sense tenir-ne consciència i potser ni tan sols voluntat, a procurar la felicitat als altres. Per Rohrwacher, Lazzaro és portador de la innocència i actua a banda de la bondat i la maldat alienes. Això no vol dir que el punt de vista del film no sigui crític vers l'explotació humana. Lazzaro en certa manera és explotat per tothom, inclosos els pagesos esclavitzats, però és immune als seus efectes humiliants i no perd la dignitat. Es discuteix que la bondat estigui suposadament relacionada amb el servilisme i que, de fet, no es revolti contra l'explotació i la maldat. Però aquest Lazzaro, que pot fer pensar en la innocència de Ninetto Davoli, és vinculat a la idea de Pasolini sobre la pervivència residual d'un cristianisme arcaic en què la bondat seria una forma de subversió: l'ésser portador de bondat desemmascara el mal en tota societat. Rohrwacher, que reconeix el seu "pasolinisme", no apel·la a cap religió, però sí a una espiritualitat tan política com la de Pasolini: la creença en la humanitat per no sucumbir al fatalisme que, donant-ho per fet, perpetua que "l'home sigui un llop per l'home".

Hi ha un moment de la pel·lícula en què, com anuncia el nom del protagonista, hi ha literalment una resurrecció: simbolitza que la bondat, amb tot, sempre pot tornar. Aquesta resurrecció marca un moment de transició un cop el règim feudal de la marquesa és descobert i abolit, de manera que els antics esclaus són abandonats a la seva sort i han de sobreviure com poden en el món urbà marcat per la crisi. Rohrwacher tampoc vol que s'identifiqui amb cap ciutat concreta perquè filma llocs que poden trobar-se en qualsevol ciutat europea. El cas és que Lazzaro i d'altres s'afegeixen a una mena de "troupe" liderada per un "picar" interpretat per un Sergi López en estat de gràcia. Pot pensar-se en "Miracle a Milà", la faula poètica de Vittorio de Sica, amb guió de Cesare Zavattini, on uns exclosos, expulsats del terreny que havien ocupat perquè s'hi ha trobat petroli, volen finalment damunt d'unes escombres a la recerca d'un lloc on tenir un tros de terra i una caseta per viure i dormir. Els pàries de "Lazzaro felice" conserven una innocència en la seva trapelleria de supervivents, sobre tot Lazzaro, que no deixa de ser el guardià de la bondat i la dignitat humanes. Representen els marginats, els desnonats i altres víctimes de l'especulació financera, els pobres, els refugiats, els "estranyos/estrangers" temuts per la seva diferència. En aquesta faula, al final apareix un llop, davant del qual pot sentir-se una por instintiva. Però, com diu Antonia, interpretada per Alba Rohrwacher i fent com de portaveu de la seva germana, potser només és un llop vell, cansat i afamat. No s'ha de tenir por al llop per no convertir-s'hi. Aquesta bellesa moral no seria tan miraculosa sinó estigués lligada a la poètica d'unes imatges (aquesta manera amb què Rohrwacher filma amb empatia els rostres i els cossos) on palpita un misteri.

Imma Merino
Col·lectiu de crítics de cinema de Girona